

OD REDAKTOREK

Wybuch pandemii COVID-19 zmienił przynajmniej na pewien czas cele i politykę zarówno organizacji międzynarodowych, jak i instytucji państwa oraz samorządu terytorialnego. Działania podmiotów w skali międzynarodowej i poszczególnych państw koncentrują się na minimalizacji rozprzestrzeniania się pandemii poprzez ograniczanie interakcji między zakażonymi i niezakażonymi populacjami, na przykład zamykanie granic, kwarantannę, dystans społeczny i zamykanie szkół czy organizację szczepień. Rola samorządu terytorialnego ma szczególne znaczenie, ponieważ pandemia powoduje nie tylko wzrost zachorowalności i umieralności, ale wpływa także na zachowania społeczne i gospodarcze mieszkańców czy przedsiębiorców. Ponieważ samorząd lokalny funkcjonuje najbliżej obywatela, to jego stopień zaangażowania w ograniczenie skutków pandemii może mieć decydujący wpływ na zbudowanie lokalnego systemu wsparcia zarówno wobec indywidualnych mieszkańców, jak i firm czy szpitali funkcjonujących na jego obszarze.

W czasie trwania epidemii skuteczne zarządzanie kryzysowe, w tym ograniczenie jej rozpowszechniania, opieka nad chorymi i ich leczenie czy pomoc dla przedsiębiorstw i firm, wymaga nowych rodzajów wiedzy, zdolności oraz narzędzi od władz lokalnych i podległych im struktur. Dobrze przygotowane jednostki samorządu terytorialnego wdrażają skuteczne narzędzia do wykrywania i zarządzania epidemią, w tym dotyczące opieki nad chorymi, organizacji masowych szczepień i komunikacji społecznej. Źle przygotowane gminy czy powiaty mogą nie podołać powstałym problemom, na przykład związanym z napięciami między mieszkańcami a władzą, nie potrafią zapobiegać stygmatyzacji i obwinianiu za rozpowszechnianie choroby osób pracujących w ochronie zdrowia czy samych chorych. Należy też pamiętać, że to właśnie władze lokalne mogą posiadać najbardziej szczegółową i aktualną wiedzę z zakresu przebiegu epidemii, a jej odpowiednie wykorzystanie może wesprzeć decyzje polityczne wydawane na szczeblu centralnym oraz najsukcesowniej ograniczać przenoszenie zakażeń.

Z drugiej strony, samorządy, spiesząc z pomocą przedsiębiorcom prowadzącym działalność gospodarczą na ich terenie poprzez np. odroczenie lub zrezygnowanie z pobierania podatku od nieruchomości, ograniczają wielkość dochodów własnych, a zatem ponoszą koszt zamknięcia

niektórych branż. Ponadto, samorządy finansują środki ochrony dla nauczycieli i uczniów, urzędników i innych pracowników instytucji, których są organem założycielskim, co stanowi znaczne obciążenie dla finansów lokalnych. Ograniczone wpływy do budżetów samorządowych (wynikające również z obniżania stawki PIT oraz zwolnienia z PIT osób do 26. roku życia) oraz wzrost wydatków związanych ze zwalczaniem pandemii skutkuje zmniejszeniem liczby inwestycji lokalnych i ograniczeniem zakresu niektórych usług publicznych. Już teraz koszty pandemii i towarzyszące im działania władz centralnych w znacznym stopniu (a w przyszłości – zapewne w jeszcze większym) uzależniają samorządy od środków finansowych przekazywanych przez rząd, co sprzyja realizacji planu Zjednoczonej Prawicy przejścia kontroli nad samorządem i dalszej centralizacji władzy.

Kolejny numer „Polityki i Społeczeństwa” zawiera artykuły poświęcone wyzwaniom powstałym w związku z pandemią COVID-19, przed którymi stoi współcześnie Unia Europejska, poszczególne państwa, wreszcie samorząd terytorialny.

Artykuł Pawła Turczyńskiego *Unia Europejska w obliczu pandemii COVID-19* zawiera analizę działań UE – autor wskazuje na przyczyny rozprzestrzeniania się pandemii oraz omawia zmiany w zakresie zdolności współczesnych państw do zabezpieczania swoich społeczeństw przed jej skutkami.

Robert Staniszewski w tekście zatytułowanym *Polska gospodarka na kwarantannie – analiza wskaźników ekonomicznych, społecznych oraz rozwiązań formalnoprawnych dotyczących przeciwdziałania koronawirusowi COVID-19* dokonuje wielowymiarowej analizy zarówno wpływu pandemii na ekonomię, jak również formalnoprawnych rozwiązań, w tym tzw. tarcz antykrzysowych (1.0–4.0). Jednym z kluczowych elementów opracowania jest analiza społecznej percepcji zjawiska przez przedsiębiorców i ogół społeczeństwa.

Przedmiotem artykułu Bogumiła Nalezińskiego i Justyny Holocher *Samorząd terytorialny w stanie epidemii* jest sytuacja samorządu terytorialnego w państwie dotkniętym kryzysem ustrojowym spotęgowanym stanem zagrożenia zdrowotnego jego obywateli. Według autorów jednym z przejawów tego kryzysu jest postępująca degradacja ustrojowej roli samorządu terytorialnego, ograniczenie samodzielności jego jednostek oraz wzmocnienie centralistycznych praktyk zarządzania sprawami publicznymi.

Tomasz Bojarowicz w artykule *Relacje pomiędzy samorządem terytorialnym a administracją rządową w warunkach pandemii COVID-19* wskazuje na głęboki społeczno-polityczny podział, szczególnie widocz-

ny według autora w metropoliach oraz samorządzie wojewódzkim. Celem artykułu jest zbadanie, czy okres pandemii powoduje wzmocnienie podziałów i sporów między samorządem a rządem, czy też wpływa na złagodzenie animozji.

W artykule Kamila Mroczyki *Uwarunkowania i kierunki zmian w procesach decydowania publicznego na szczeblu samorządowym w związku z pandemią koronawirusa* zostały zaprezentowane trendy i zmiany w publicznych procesach decyzyjnych w administracji samorządowej, które ustawodawca wprowadził w związku z zagrożeniem epidemicznym. Autor zwraca uwagę na prawno-techniczne rozwiązania, które częściowo przenoszą proces decyzyjny do cyberprzestrzeni, oraz na przydatność, praktyczność i skuteczność przyjętych rozwiązań, a także identyfikuje kluczowe przeszkody i wyzwania w procesach decyzyjnych samorządów.

W artykule Marty Balcerek-Kosiarz *Pandemia a funkcjonowanie jednostek samorządu gminnego zadłużonych w parabankach – przypadek gminy Raciechowice* zawarta jest analiza finansowych skutków pandemii i ich wpływu na funkcjonowanie jednostek samorządu gminnego, które zwiększyły zadłużenie finansowe w parabankach w 2020 r. po uchwaleniu programów postępowania naprawczego. Autorka podkreśla, że pandemia spowodowała zaostrzenie polityki kredytowej banków, co stworzyło sprzyjające warunki do rozwinięcia działalności parabanków w zakresie udzielania kredytów jednostkom samorządu terytorialnego.

W artykule *E-komunikowanie publiczne w warunkach pandemii COVID-19 – doświadczenia małych miast Dolnego Śląska* Kamil Glinka wskazuje na brak regulacji (strategii, planów, programów), które definiowałyby ramy aktywności komunikacyjnej miast w warunkach sytuacji kryzysowej. Autor podkreśla, że aktywność komunikacyjna małych dolnośląskich miast musi uwzględniać niepewność związaną z tym, jakie treści należy przekazywać mieszkańcom. W tych warunkach szczególnego znaczenia nabiera tożsamościowy aspekt e-komunikowania związany z rekonstruowaniem relacji społecznych.